

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลอันเนื่องมาจากความจำกัดของงบประมาณ จึงทำให้รัฐบาลไม่สามารถจัดการศึกษาแต่เพียงฝ่ายเดียวได้ การที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาย่อมจะเอื้ออำนวยให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการมากยิ่งขึ้น เพราะการแข่งขันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะทำให้คุณภาพของการศึกษาดีขึ้น (คณีย์ สกิตถนวุติ 2522 : 77 - 78) จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในด้านการจัดการศึกษา คือ เพิ่มพูนประสิทธิภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนในระบบเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว การเรียนการสอนในแนวทางด้านบริหารธุรกิจ โดยเปิดสอนในสาขาที่ตอบสนองต่อธุรกิจเอกชน (สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย 2533 : 79)

สาขาการเรียนการสอนทางด้านบริหารธุรกิจโดยทั่วไปมีหลายสาขา ซึ่งได้แก่ การบัญชี ภาษีอากรและการคลัง การวางระบบทางธุรกิจ (รวมถึงการประมวลผลด้วยเครื่องจักรกล) การเงินและการธนาคาร การลงทุน การประกันภัย สถิติทางธุรกิจ การค้าระหว่างประเทศ การโฆษณา การตลาด การจัดการขนส่ง การโรงแรม การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การจัดการผลิต การบริหารสำนักงาน กฎหมายธุรกิจ การเลขานุการ คณิตศาสตร์ธุรกิจ การสื่อสารทางธุรกิจ จรรยาบรรณธุรกิจ ธุรกิจที่ดิน การศึกษาและการสอนวิชาธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และธุรกิจขนาดย่อม (Tonne and Nanassy 1970 : 394)

การเรียนการสอนด้านบริหารธุรกิจในประเทศต่าง ๆ เริ่มจากประเทศสหรัฐอเมริกา การเรียนการสอนด้านบริหารธุรกิจได้รับความสนใจมากในระยะเวลา 3-5 ปีที่ผ่านมา การสอนในนี้ให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดและวิเคราะห์ได้อย่างมีระบบมากขึ้น ในประเทศญี่ปุ่นการเรียนการสอนด้านบริหารธุรกิจเปิดโอกาสให้นักศึกษาช่วยตนเองมากขึ้น ผู้สอนส่วนใหญ่มิมีบทบาทน้อยมากในการแนะนำ นักศึกษาจะจับกลุ่มทำกิจกรรมเอง มีโครงการหลายโครงการ เช่น การสัมมนา ซึ่งนักศึกษาเป็นผู้ริเริ่มโดยขอความช่วยเหลือจากรุ่นพี่ที่สำเร็จ การศึกษาออกไปและมีงานทำในตำแหน่งสูง ๆ ในธุรกิจ ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีบทบาทในเรื่องของธุรกิจระหว่างประเทศ การสอนด้านบริหารธุรกิจเน้นการค้าเงินธุรกิจระหว่างประเทศ มีการศึกษาถึงประเทศคู่แข่ง การเรียนการสอนใช้การอภิปรายในชั้นเรียน มีการจัดสัมมนาให้นักศึกษามีโอกาสเข้าร่วมสัมมนาด้วย ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์เน้นวิธีการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ปรับหลักสูตรโดยเพิ่มวิชาด้านธุรกิจระหว่างประเทศและวิชาด้านคอมพิวเตอร์ การสอนเป็นการสอนแบบบรรยาย มีการใช้สื่อการสอนประเภทแผ่นใสและสไลด์ ตำราที่ใช้มักเป็นตำราที่ผู้สอนจัดทำขึ้น สำหรับประเทศฮ่องกงมีการตื่นตัวกันมากในเรื่องวิธีการเรียนการสอนด้านบริหารธุรกิจ ฮ่องกงเริ่มใช้กรณีศึกษาที่ผู้อื่นเขียนขึ้น และกรณีศึกษาซึ่งพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ของอาจารย์ผู้สอนเอง ไมโครคอมพิวเตอร์มีบทบาทในการเรียนการสอน นักศึกษาสามารถใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ (เสาวนีย์ ลิขณวัฒน์ 2533 : 104 - 106)

สำหรับการเรียนการสอนวิชาการบริหารธุรกิจระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้น เริ่มมีการก่อตั้งสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับอบรมสั่งสอนนิสิตและนักศึกษาเพื่อออกไปประกอบอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2481 สถาบันที่เริ่มผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคมคือ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื้อหาของหลักสูตรการศึกษาในขณะนั้น เน้นหนักทางด้านความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์สถานการณ์ของธุรกิจ หรือการช่วยธุรกิจดำเนินไปโดยราบรื่นถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การบัญชี การเงินและการธนาคาร เศรษฐศาสตร์ และกฎหมายเกี่ยวกับการทำธุรกิจ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเริ่มเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่ายุคก่อน การขยายตัวของธุรกิจเริ่มทำให้

บรรดาเจ้าของธุรกิจไม่สามารถควบคุมดูแลธุรกิจได้ตามลาพัง ต้องพึ่งพาอาศัยผู้ได้บังคับบัญชาในการดูแลกิจการ ในช่วงนี้มีการปรับปรุงโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสังคม มีการจัดการสอนวิชาการบริหารหรือการจัดการ การศึกษาเกี่ยวกับบุคคล มนุษยสัมพันธ์ การใช้วิธีการทางสถิติเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจ ในปัจจุบันการศึกษาด้านเทคโนโลยีประมวลผลข้อมูลด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ และการจัดการระบบข้อมูลมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนทางด้านการบริหารธุรกิจทั้งในเชิงการปรับปรุงเนื้อหา โครงสร้างของหลักสูตร และในเชิงวิธีการเรียนการสอน (สุธี เอกะหิตานนท์ 2525 : 52 - 58)

* โครงสร้างทางเศรษฐกิจในปัจจุบันอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก มีการคาดการณ์ไว้ว่าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ยุคประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือประเทศเกษตรอุตสาหกรรมใหม่ ดังนั้นธุรกิจจะมีแนวโน้มขยายตัวและมีโครงสร้างที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศ จึงต้องผลิตบุคคลที่มีความสามารถตรงกับความต้องการของธุรกิจที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และจำเป็นต้องมีการพัฒนาการเรียนการสอนไปด้วย (ศิริลักษณ์ วิจารณ์กิจอำนวย 2533 : 75) ทางด้านการสอน ความสำเร็จของงานด้านการสอน นอกจากจะขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้สอนแล้ว ทรัพยากรห้องสมุดในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล จุลสารและวัสดุทัศนวัสดุ ก็นับเป็นปัจจัยสำคัญ การที่คณาจารย์มีหนังสือและวัสดุประกอบการค้นคว้าในการเตรียมการสอนอย่างเพียงพอ และมีคุณภาพดี ย่อมทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของเนื้อหาวิชา ดังนั้นทรัพยากรของห้องสมุดจึงเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการสอนอย่างแท้จริง

ปัจจุบันวิธีการเรียนการสอนทางด้านการบริหารธุรกิจเปลี่ยนแปลงจากการบรรยายมาเป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสวงหาความรู้ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อห้องสมุดมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากห้องสมุดเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญโดยเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัย (Revill 1981 : 105) ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนระบบการศึกษาและการวิจัยในมหาวิทยาลัยแก่นักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการและผู้บริหาร โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายหลายแห่ง

ทั้งบุคลากรและวัสดุสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใช้ได้ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศซึ่งจัดเก็บไว้ในหลายรูปแบบ (Osiope 1988 : 337)

ปัจจุบันมีการผลิตสารสนเทศเพิ่มขึ้นอย่างมากมา ในการที่จะทราบความต้องการของผู้ใช้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดหาสารสนเทศให้ตรงตามความต้องการนั้นจำเป็นต้องศึกษากลุ่มผู้ใช้ซึ่งมีอยู่หลายวิธี และการศึกษาถึงความต้องการและการใช้สารสนเทศเป็นการศึกษาผู้ใช้วิธีหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการ วัตถุประสงค์ในการนำสารสนเทศไปใช้รวมทั้งแหล่งที่ผู้ใช้ได้รับ (Auster 1982 : 178 - 179) จากการรวบรวมข้อมูลห้องสมุดธุรกิจเพื่อการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดธุรกิจ ปี ค.ศ.1980 พบว่าในกรณีที่เป็นห้องสมุดมหาวิทยาลัย หลักในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศควรจะเกี่ยวข้องกับการสนองต่อหลักสูตร คือ สนองตอบกับความต้องการของอาจารย์และนักศึกษา มีการเลือกทรัพยากรซึ่งเลือกโดยอาจารย์ของคณะบริหารธุรกิจ นอกจากนี้การเลือกทรัพยากรสารสนเทศขึ้นอยู่กับกฎระเบียบในการเลือกทรัพยากรสารสนเทศธุรกิจของห้องสมุด และสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนของคณะบริหารธุรกิจ (Cameron 1989 : 118 - 204)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการและการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเอกชน ซึ่งเป็นผู้ใช้กลุ่มใหญ่ของห้องสมุด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงบริการสารสนเทศแก่ผู้เข้าร่วมทั้งการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนด้านบริหารธุรกิจให้สนองตอบกับความต้องการทางเศรษฐกิจด้วยการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอกชน ดังนี้คือ

1. วัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษา

2. ความต้องการสารนิเทศของอาจารย์และนักศึกษา ในด้านเนื้อหา รูปแบบ ภาษา และความทันสมัยของสารนิเทศ
3. วิธีการแสวงหาสารนิเทศและปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศ ที่ใช้ของอาจารย์และนักศึกษา
4. การใช้บริการและความต้องการบริการสารนิเทศและปัญหาในการใช้บริการ สารนิเทศของอาจารย์และนักศึกษา

สมมุติฐาน

1. อาจารย์ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศเพื่อการสอน ส่วนนักศึกษา ส่วนใหญ่ใช้สารนิเทศเพื่อค้นคว้าประกอบในการเรียน
2. อาจารย์และนักศึกษาต้องการใช้สารนิเทศที่มีเนื้อหาทางด้านบริหารธุรกิจจากรูปแบบของหนังสือ ตำรา และวารสารวิชาการเป็นภาษาไทยในระดับสูง ความทันสมัยของสารนิเทศเป็นสารนิเทศที่ตีพิมพ์ในปีปัจจุบัน - 5 ปีที่ผ่านมา
3. วิธีการแสวงหาสารนิเทศของอาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่จะค้นจากบัตรรายการ และบัตรดรรชนีที่ห้องสมุดจัดทำขึ้น ปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศคือ ความยุ่งยาก สับสนในการจัดเรียงบัตรรายการและบัตรดรรชนีวารสารทำให้ค้นสารนิเทศที่ต้องการไม่พบ
4. แหล่งสารนิเทศที่อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้คือ ห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยและทรัพยากรส่วนตัว (ใช้หนังสือเอกสารส่วนตัว) ในการเลือกใช้แหล่งสารนิเทศนั้น ทั้งอาจารย์และนักศึกษาเลือกใช้แหล่งสารนิเทศใกล้ตัว
5. บริการสารนิเทศที่อาจารย์และนักศึกษาค้นใช้และต้องการใช้มากคือ บริการยืม - คืนหนังสือ ปัญหาในการใช้บริการสารนิเทศคือ สารนิเทศในสาขาวิชาที่ต้องการมีไม่เพียงพอ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ อาจารย์ประจำ จำนวน 282 คน (ปีการศึกษา 2534) และนักศึกษา จำนวน 24,853 คน (ปีการศึกษา 2533) ในคณะบริหารธุรกิจ จาก มหาวิทยาลัยเอกชน 9 แห่ง ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
3. มหาวิทยาลัยพายัพ
4. มหาวิทยาลัยรังสิต
5. มหาวิทยาลัยศรีปทุม
6. มหาวิทยาลัยสยาม
7. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
8. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
9. สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก)

สำหรับอาจารย์ศึกษาทั้งหมดจำนวน 282 คน ส่วนนักศึกษาจะกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ 411 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถาม โครงสร้าง

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 วัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศ และความต้องการสารสนเทศ
- ตอนที่ 2 วิธีแสวงหาสารสนเทศ และปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ
แหล่งสารสนเทศที่ใช้
- ตอนที่ 3 การใช้และความต้องการบริการสารสนเทศและปัญหาในการใช้
บริการสารสนเทศ

3. ทดสอบแบบสอบถามกับอาจารย์คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 12 คน นักศึกษาคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 19 คน เพื่อวัดความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม อันจะเป็นแนวทางแก้ไข ทำเป็นแบบสอบถามที่สามารถใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. วิธีการเก็บข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ให้แก่อาจารย์และนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ วมมหาวิทยาลัยเอกชน ตามขอบเขตที่กำหนด

5. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences)

6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

7. รายงานผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ตลอดจนการบริการของห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเอกชนให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ให้ดียิ่งขึ้น

คำอธิบายศัพท์ในการวิจัย

1. สารสนเทศ หมายถึง ข้อเท็จจริง ข้อมูล ความรู้ หรือความคิดที่ถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด หรือข้อเขียนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ (เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ) วัสดุทัศนวัสดุ (เช่น วัสดุย่อส่วน เทปบันทึกภาพ สไลด์ ฯลฯ)

2. ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง ความต้องการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ

3. เนื้อหาของสารนิเทศ หมายถึง เนื้อหาทางด้านบริหารธุรกิจโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 เนื้อหา ได้แก่ การโรงแรม การเลขานุการ การจัดการ การบัญชี การบริหารทั่วไป การบริหารงานบุคคล การตลาด การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

4. รูปแบบของสารนิเทศ หมายถึง สารนิเทศที่ถ่ายทอดเป็นคำพูดหรือข้อเขียนโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ วารสาร วัสดุทัศนวัสดุ งานงานวิจัยนี้ได้กำหนดรูปแบบของสารนิเทศออกเป็น 8 รูปแบบ ได้แก่ หนังสืออ้างอิง หนังสือตำราวิชาการ หนังสือพิมพ์ วารสารวิชาการ นิตยสาร จุลสาร กฤตภาค และวัสดุทัศนวัสดุ

5. การแสวงหาสารนิเทศ หมายถึง การค้นหาสารนิเทศ เช่น ค้นจากบัตรรายการ ค้นจากบัตรบรรณวารสาร ใช้ทรัพยากรส่วนตัว ฯลฯ

6. แหล่งสารนิเทศ หมายถึง แหล่งที่รวบรวมและเผยแพร่สารนิเทศ อาจเป็นแหล่งบุคคลหรือสถานที่ แหล่งบุคคล เช่น อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา ฯลฯ สถานที่ เช่น ห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัย ฯลฯ

7. การใช้สารนิเทศ หมายถึง การนำสารนิเทศที่ค้นหาหรือได้รับมาแล้วนำไปใช้

8. บริการสารนิเทศ หมายถึง บริการของห้องสมุดหรือศูนย์สารนิเทศ บริการยืม - คืนหนังสือ บริการอ่านในห้องสมุด บริการถ่ายเอกสาร ฯลฯ